

Säädöskieli ja sen ymmärrettävyys

Hankesuunnitelma (hyväksytty Kotuksen johtoryhmässä 25.11.2009, täydennetty suunnitelma 15.12.2009; jakeluversio 1.4.2010, muokattu viimeksi 26.4.2010)

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010

1. HANKKEEN JA VASTUUHENKILÖN NIMI JA HANKKEEN KESTO

Säädöskieli ja sen ymmärrettävyys

Vesa Heikkinen

1.7.2010–30.6.2013

2. TAUSTA

Yleistä

Säädöskieli ja sen ymmärrettävyys -hankkeessa tutkitaan säädöskieltä monista näkökulmista, erityisesti ymmärrettävyyden kannalta. Hankkeessa tuotetaan uutta tietoa siitä, millaisia säädöstekstit ovat, keitä varten niitä kirjoitetaan, kuinka ymmärrettäviä tekstit ovat, kenelle ne ovat ymmärrettäviä, miten niitä käytetään, mitkä tekijät säädöstekstien ymmärrettävyyteen vaikuttavat ja mitä ymmärrettävyys lingvistiksi mielessä tarkoittaa. Hankkeessa tutkimustavoitteet yhdistyvät läpäisevästi kielenhuolto- ja kielitietoisuustavoitteisiin, ja tarkoitus on tuottaa myös sellaista tekstien ymmärrettävyyteen liittyvää tietoa, josta on käytännön hyötyä säädösten valmistelussa ja soveltamisessa.

Hanke rakentuu useista, säädöskieltä ja sen ymmärrettävyyttä eri näkökulmista valottavista pienehköistä osatutkimuksista. Ensisijaisena aineistona on kansallisia laki- ja asetustekstejä, erityisesti suomenkielisiä mutta myös ruotsinkielisiä (kääntämisenäkökulma). Lisäksi säädöskieltä tarkastellaan eri vähemmistökielten kannalta.

Tutkittavaksi otetaan lakien ja asetusten ohessa muita säädöstekstejä, niihin liittyviä virkatekstejä (esim. viranomaispäätöksiä) ja mediatekstejä (esim. säädöskieltä käsitteleviä ja säädöskieltä käyttäviä) sekä säädösteksteihin liittyviä kansalaisen ja viranomaisen välisiä keskusteluja. Lähtökohta on kielitieteellinen. Erialaisten lingvististen menetelmien lisäksi tietoa hankitaan myös muulla tavalla, kuten kyselyin ja haastatteluin.

Hankkeella on eri alojen tutkijoista sekä lainvalmistelun, lakitekniikan ja kielilainsäädännön asiantuntijoista koostuva taustaryhmä, jonka kautta hankkeessa rakennetaan myös monitieteistä tutkimuksellista yhteistyötä. Hankkeeseen on mahdollista kytkeä myöhemmin sovittavalla tavalla ja ulkopuolisella rahoituksella väitöskirjatutkimusta ja muita opinnäytetöitä sekä mahdollisesti post doc -tutkimusta.

Hankkeen tulokset julkistetaan tieteellisinä artikkeleina, kielenhuoltoartikkeleina, populaariteksteinä, seminaari- ja muina esitelminä sekä opastavina verkkoteksteinä. Hanke pyrkii suunnittelemaan ja toteuttamaan yhdessä Kotuksen tiedotuksen ja muiden mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa säädöskielikampanjan, jonka aikana levitetään tutkimustietoa muun muassa ministeriöiden ja eduskunnan virkahenkilöille sekä ministereille ja kansanedustajille.

Hankkeen aikana selvitetään mahdollisuutta laatia tutkijoiden yhdessä kirjoittama populaari tietokirja säädöskielestä. Hankkeen tutkijoilla on mahdollisuus kirjoittaa näkemyksiään säädöskielestä Kotus-blogin alasivuksi perustettavaan säädöskieliblogiin.

Hankkeen motivaatio

Säädöskieltä ja sen ymmärrettävyyttä koskeva tutkimus on perusteltua monesta syystä:

1) Kansalaisyhteiskunta- ja demokratianäkökulmasta

Erilaisia säädöksiä ja niihin liittyviä tekstejä kirjoitetaan valtavasti: Esimerkiksi vuonna 2005 säädöksiä tuotettiin 1 169. Niissä on yhteensä 5 164 sivua. Säädöskokoelman sivumäärän kasvu on ollut yksiselitteistä ja tuntuva, ja tätä voidaan pitää vahvana todisteena siitä, että sääntelyn määrä ja yksityiskohtaisuus ovat selkeässä kasvusuunnassa. (Paremmän sääntelyn toimintaohjelma 2006, 64.)

Säädöskielen vaikeaselkoisuuteen on kiinnitetty eri yhteyksissä vakavaa huomiota. Lainsäädännön ja yleisemminkin viranomaistekstien tulisi olla kenen tahansa kansalaisen ymmärrettävissä. Myös säädöksiä koskee hallintolain yhdeksännen pykälän vaatimus asiallisesta, selkeästä ja ymmärrettävästä kielestä. Valtioneuvoston lainvalmistelun kehittämissuunnitelma II:ssa korostetaan, että säännösten selkeyttä ja ymmärrettävyyttä on arvioitava kansalaisen näkökulmasta. (Ks. Suomen kielen tulevaisuus 2009, 170, 175.)

Jotta voitaisiin parantaa säädöstekstejä ja muuttaa koko tekstejä tuottavaa ja käytävää prosessia, säädöstekstien valmistelu- ja käyttökulttuuria, on selvitettävä, millaisia tekstit todella ovat ja mikä niistä sellaisia tekee. Tarvitaan sekä yksittäisten tekstien tarkkaa analyysia että laajempien tekstiaineistojen tutkimista. Tarvitaan sekä kielianalyysia että kielikäytänteiden ja kirjoittamisprosessien ja -olosuhteiden tutkimista, myös tekstien käyttötapojen erittelyä. Tarvitaan niin ikään tutkimusta, jossa selvitetään säädöstekstien ymmärrettävyyttä muistakin kuin kielitutkimuksen näkökulmista, muun muassa erilaisin haastatteluin ja kyselyin: mitä ymmärrettävyydestä ajattelevat säädöstekstien valmistelijat, mitä juristit ja ei-juristit, mitä säädösten soveltajat, mitä kansanedustajat, mitä kansalaiset. Selvitetäväksi siis otetaan myös säädöskielen kanssa tekemisissä olevien ihmisten käsitykset, asenteet ja kokemukset.

2) (Kieli)tieteellisesti

Julkishallinto ja koko yhteiskunta on vahvasti tekstualisoitunutta. Yhteiskunnan voi sanoa myös oikeudellistuneen: oikeudellisen sääntelyn piiriin tuodaan yhä uusia asioita ja yhä uusille ongelmille haetaan oikeudellisia ratkaisuja. Tekstualisoituminen ja oikeudellistuminen tarkoittavat myös kielen ja tekstien ymmärrettävyyden merkityksen korostumista yksilöiden elämässä ja yleisemmin yhteiskunnassa. Hanke tukee pyrkimyksiä vähentää yhteiskunnan turhaa tekstualisoitumista ja oikeudellistumista: kaikesta ei ole tarpeen tehdä tekstiä, kaikkea ei tarvitse säännellä lailla.

Säädöstekstien määrään ja vaikutuksiin nähden niitä on tutkittu hajanaisesti, eikä ymmärrettävyyden näkökulma ole ollut tutkimuksissa hallitseva. Säädöskieli ja sen ymmärrettävyys -hankkeen voi nähdä jatkona ja täydennyksenä aiemmalle fennistiselle lakikielitutkimukselle (esim. Ketola 2002; Naskali 1992; Piehl 2006; Virtaniemi 1992; myös osin Saukkonen 1984; 2001), virkakielitutkimukselle (esim. Heikkinen & Hiidenmaa & Tiililä 2000; Heikkinen toim. 2002; Kankaanpää 2006; Tiililä 2007b) ja käänntieteiliselle lakitutkimukselle (esim. Kinnunen 2006; Nordman 2009) sekä suomalaiselle oikeuslingvistiikalle (esim. Mattila 2002; 2008). Hankkeessa jatketaan myös sitä kielenhuoltoa melko konkreettisesti tukevaa tutkimusta, jota on tehty Kotuksen kielenhuolto-osaston *Säädöstekstin muotoutuminen* -pilotihankkeessa (2007–2010). *Säädöskieli ja sen ymmärrettävyys* -hankkeessa pyritään monialaiseen ja -tieteiseen lähestymistapaan, jolle on rakennettu pohjaa jo aiemmin (ks. esim. Foley ym. 2008). Yhtenä haasteena tässä on nähdä säädösteksti samalla kertaa sekä kielellisenä tuotoksena että oikeuskäytännön osana. Monitieteistä pohjaa on luotu myös Kotuksen tekstilajihankkeessa (esim. Tekstilajitutkimuksen käsikirja, tekeillä).

Yhteyksiä on niin ikään erikoiskielten tutkimustraditioon (esim. Koskela 2005; Niemikorpi 1996; 1999) ja uudempaan lingvistiseen tekstilajitutkimukseen (esim. Mäntynen ym. toim. 2006; Heikkinen toim. 2009). Luontevia yhteyksiä on myös muualla harjoitettuun genrelähtöiseen lakikielitutkimukseen (esim. Bhatia 1993; Bhatia ym. 2008; Gunnarsson 1982) sekä systeemis-funktionaaliseen ja sosiosemiotiseen traditioon liittyvään lakikielitutkimukseen (esim. Gibbons toim. 2003; Gibbons ym. toim. 2004; Gibbons & Turell toim. 2008; Miller 2003).

Tutkimusten lähtökohta on laadullinen lingvistinen tekstianalyysi, mutta sen lisäksi tutkimuskohdetta lähestytään myös muista kielitieteellisistä näkökulmista, kuten keskusteluanalyttisesti, nimistöntutkimuksellisesti ja lauseopillisesti. Tutkimus on hankkeessa monimenetelmäistä: erilaisten kielianalyysien lisäksi tehdään kyselyjä ja haastatteluja sekä testataan tekstien lukutapoja ja teksteistä tehtäviä tulkintoja. (Kieli)tieteellisesti kiinnostava on myös ymmärrettävyyden teoretisointi ja analysointi mm. suhteessa selkokielitutkimukseen (esim. Kulkki-Nieminen 2001) ja aiempaan ymmärrettävyys- ja luettavuustutkimukseen (esim. Brown ym. toim. 1994; Wiio 2000).

3) Kotuksen arvojen ja toiminta-ajatuksen näkökulmasta

Hankkeessa lisätään yleistä kielitietoa ja -tietoisuutta ja tuetaan Kotuksen pyrkimystä luoda edellytyksiä kielelliselle tasa-arvolle Suomessa. Hankkeessa on lähtökohtana kielen merkittävyys yksilön elämässä ja yhteiskunnassa. Hankkeessa tuotetaan luotettavaa tietoa säädöskielestä ja kielenkäytön ymmärrettävyyteen liittyvistä seikoista.

Hankkeessa on mukana monien alojen kotuslaisia asiantuntijoita: kielenhuolto, teksti, puhuttu kieli, 1800-luvun kirjakieli, lauseoppi, nimistö, vähemmistökielet ja ruotsin kieli. Säädöskielihanke on luontevaa jatkoa sille työlle, jota Kotuksessa on tehty kieliaineistojen koostamisessa ja analysoinnissa, virkakielen ja säädöstekstien tutkimisessa sekä viranomaisten kouluttamisessa ja yleisemmin kielenhuollossa.

Mitä säädöskielellä ja ymmärrettävyydellä tässä hankkeessa tarkoitetaan?

Säädöskielellä tarkoitetaan tässä hankkeessa lähinnä kansallisen lainsäädännön tekstien, erityisesti lakien ja asetusten kieltä. Yksi perustava tutkimusongelma on, millainen kielellinen ”olento” säädöskieli on: rekisteri, erikoiskieli, ammattikieli, tekstilaji, makrogenre, tyyli tms. Toinen perustava tutkimusongelma on, miten säädöstekstit syntyvät ja miksi ne syntyvät omanlaisikseen.

Hankkeessa tutkitaan tekstejä monista näkökulmista: sanastoa, lauserakenteita, tekstien rakennetta, tekstien välisiä kytköksiä, metatekstuaalisia seikkoja jne. Huomiota kiinnitetään myös tekstien visuaalisen ja kielellisen aineksen suhteisiin.

Tekstit ymmärretään tässä yhteydessä ihmisten välisenä vuorovaikutuksena. Samalla niitä tarkastellaan kielellisinä valintoina, ja näiden valintojen monitasoisia ja -ulotteisia merkityksiä tulkitaan intertekstuaalisesti ja kontekstuaalisesti. Tutkimus laajenee kielenainesten analyysistä kielikäytänteiden ja kielenkäyttökulttuurin sekä kieli-ideologian analyysiksi.

Tutkimuksessa kiinnitetään huomiota myös siihen, miten säädöskieli ikään kuin valuu laeista ja asetuksista toisiin teksteihin, kuten viranomaispäätöksiin ja lehtiteksteihin. Säädöskielen ominaisuudet ovat kauaskantoisia ja vaikuttavat ainakin tätä kautta kaikkien kansalaisten elämään.

Ymmärrettävyydellä viitataan nyt tekstien monitasoisiiin ja -ulotteisiin merkityksiin ja niiden tulkitsemiseen eri yhteyksissä. Ymmärrettävien säädöstekstien merkitykset avautuvat niille, joita varten tekstit on kirjoitettu, siis yleensä myös kenelle tahansa kansalaisista.

Ymmärrettävyys on täten laajempi ja moniulotteisempi käsite kuin luettavuus, vaikka monesti käsitteitä on käytetty myös rinnan, samaa tarkoittaen. Luettavuudella on suppeassa mielessä viitattu sen tapaisiin asioihin kuin tekstissä olevien sanojen, lauseiden, virkkeiden tai muiden informaatioyksiköiden pituus tai rakenteellinen mutkikkuus. Hankkeessa on toki tarpeen selvittää myös luettavuustutkimuksissa käytettyjen muuttujien käyttökelpoisuutta ymmärrettävyytutkimuksessa, sellaisten kuin havainnollisuus, samastuminen, kieliasu, ideatiheys, ulkoasu ja motivaatio (ks. Wiio 2000). Lähtökohta ei kuitenkaan voi olla sillä tavalla yksioikoinen, että esimerkiksi lyhyistä sanoista ja lauseista koostuvaa tekstiä pidettäisiin automaattisesti ymmärrettävämpänä kuin pitemmistä sanoista ja lauseista koostuvaa tekstiä.

Yleisempi kysymys on, miten ymmärrettävyyttä voi kielitieteellisesti ja muuten tutkia. Mitä ymmärrettävyys käytännössä tarkoittaa? Ymmärrettävyyttä pitäisi mieltää sekä kielisysteemin että yksittäisten tekstien ja tekstilajien näkökulmasta: Ovatko kielen jotkin rakenteet, ilmiöt, piirteet tms. toisia ”vaikeampia”? Mikä on esimerkiksi ilmiöiden nimeämisen ja yleisemmin sanaston vaikutus ymmärrettävyyteen? Miten vaikuttaa tekstien tematiikka ja informaatorakenne, jaksottaminen, miten metateksti ja avoimet tai peitellymmät viittaukset muihin teksteihin, intertekstuaalisuus laajassa mielessä? Entä

kielellisten valintojen abstraktisuuden/konkreettisuuden tai dynaamisuuden/staattisuuden tai subjektiivisuuden/objektiivisuuden vaikutus ymmärrettävyyteen? Voiko ajatella, että olisi olemassa jokin ymmärrettävyyden ideaali, johon näitä kysymyksiä peilataan? Pohtimisen arvoista on, voidaanko määritellä ymmärrettävän kielen ominaisuuksia esimerkiksi samaan tapaan kuin selkokielen ominaisuuksia vai onko ymmärrettävyys aina tilannekohtaista.

Tekstien kirjoittajuus ja lukijuus lienevät olennaisia ymmärrettävyydestarkastelussa. On siis syytä analysoida, kohtaako kirjoittajan näkökulma lukijan näkökulman.

3. TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteena on tuottaa 1) sovellettavissa olevaa tietoa säädöskielestä (laeista, asetuksista, niihin liittyvistä teksteistä ja keskusteluista) ja 2) yleisemmin uutta tietoa kielenkäytön ymmärrettävyyteen vaikuttavista seikoista. Säädöskieli on yksi yhteiskunnallisesti merkittävimmistä kielimuodoista nyky-Suomessa. Sen ongelmat ovat herättäneet runsaasti keskustelua, ja oletettavasti säädöskieltä voidaan parantaa entistä tehokkaammin, kun siitä saadaan lisää tutkittua tietoa.

Säädösten ja sääntelyn yhteiskunnallinen vaikutus on valtava. Niinpä Matti Vanhasen toinen hallitus on päättänyt toteuttaa *Paremmän sääntelyn toimintaohjelman* (2006). Toimintaohjelmassa tavoitteeksi asetetaan sääntelyn sisällön ja systemaattisen rakenteen selkeys, yksinkertaisuus ja ymmärrettävyys siten, että ymmärrettävyyttä arvioidaan myös kansalaisen ja pienyrityksen näkökulmista. Keskeisen ja tavallisia kansalaisia ja yrityksiä koskevan lainsäädännön tulee ohjelman mukaan toteutua siten, että tarpeet turvautua viranomaisien tai muiden asiantuntijoiden apuun jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Sen mukaan paremmalla sääntelyllä tarkoitetaan mm. aikaisempaa järjestelmällisempää lainsäädännön suunnittelua ja vaikutusten arviointia. Tämä tutkimushanke tukee näitä pyrkimyksiä tuottamalla tietoa, jota voi soveltaa suoraan pyrittäessä parempaan sääntelyyn.

Säädöskielen ymmärrettävyyttä selvittävästä tutkimuksesta toivotaan olevan hyötyä monille: säädösten valmistelijoille ja niiden soveltajille, säädöksistä tiedottaville viranomaisille ja julkiselle sanalle, päättäjille, kansalaisille jne. Koska hankkeessa tuotetaan myös yleisempää tietoa kielenkäytön ymmärrettävyyteen liittyvistä tekijöistä, sen tulokset ovat sovellettavissa laajasti kaikenlaiseen kielikoulutukseen ja kielitietoisuuskasvatukseen. Näin hanke yhdistyy vahvasti myös ajatukseen medialukutaidosta ja mediakasvatuksesta (esim. Kupiainen & Sintonen 2009), kielitietoisuudesta (esim. Heikkinen 2007) ja kansalaisretoriikasta (esim. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali 2009). Hankkeesta on temaattinen yhteys myös ajatukseen kielen suhteesta esteettömyyteen (esim. Tiililä 2007a).

4. TOTEUTUS

Hankkeessa on mukana useita Kotuksen tutkijoita omin osatutkimuksinensa, ja tutkimus tehdään näiltä osin virkatyönä. Lisäksi hankkeen yhteyteen pyritään saamaan opinnäytteiden tekijöitä ja mahdollisia muita tutkijoita omalla rahoituksellaan. Hanke sitoutuu tukemaan mukaan tulevia ulkopuolisia rahoituksen hakemisessa.

Aineistoasioissa tehdään yhteistyötä Kotuksen tietohuolto-osaston kanssa ja tiedotusasioissa Kotuksen tiedotuksen kanssa.

Tutkijaryhmä

Vesa Heikkinen
Terhi Ainiala
Kimmo Granqvist
Henry Hedman
Salli Kankaanpää
Eino Koponen
Hanna Lappalainen
Petri Lauerma
Marja-Liisa Olthuis
Aino Piehl
Liisa Raevaara
Matti Räsänen
Leena Savolainen
Eivor Sommardahl
Ulla Tiililä
Annastiina Viertiö
Maria Vilkuna
Eero Voutilainen
Kaarina Vuolab-Lohi

Taustaryhmä

Tuija Kinnunen, Tampereen yliopisto
Merja Koskela, Vaasan yliopisto
Henna Kosonen, Joensuun yliopisto
Leealaura Leskelä, Selkokeskus
Ann-Marie Malmsten, oikeusministeriö
Heikki Mattila, Lapin yliopisto
Lieselott Nordman, Helsingin yliopisto
Sirkka Paikkala, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
Taina Riihinen, oikeusministeriö
Maija Salo, oikeusministeriö

Marja-Leena Sorjonen, Helsingin yliopisto
Paulina Tallroth, oikeusministeriö
Hannu Virtanen, Selkokeskus

5. SUUNNITELMAN LÄHTEET

- Bhatia, Vijay K. 1993: *Analyzing genre. Language use in professional settings*. Lontoo ja New York: Longman.
- Bhatia, Vijay K. & Christopher N. Candlin & Jan Engberg toim. 2008: *Legal discourse across cultures and systems*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Brown, Gillian & Kirsten Malmkjaer & Alistair Pollit & John Williams toim. 1994: *Language and understanding*. Oxford: Oxford University Press.
- Foley, Richard & Tarja Salmi-Tolonen & Iris Tukiainen & Birgitta Vehmas toim. 2008: *Kielen ja oikeuden kohtaamisia. Heikki E.S. Mattilan juhla- ja muistokirja*. Helsinki: Talentum.
- Gibbons, John toim. 2003: *Language and the law*. Lontoo: Longman.
- Gibbons, John & V. Prakasam & K. V. Tirumalesh & Hemalatha Nagarajan toim. 2004: *Language in the law*. New Delhi: Orient Longman Private Limited.
- Gibbons, John & M. Teresa Turell toim. 2008: *Dimensions of forensic linguistics*. Amsterdam: John Benjamins.
- Gunnarsson, Britt-Louise 1982: *Lagtextens begriplighet. En språkfunktionell studie av medbestämmandelagen*. Lund: LiberFörlag.
- Heikkinen, Vesa toim. 2002: *Virkapukuinen kieli*. Helsinki: SKS.
- Heikkinen, Vesa 2007: *Kielen voima*. Helsinki: Gaudeamus.
- Heikkinen, Vesa toim. 2009: *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen*. Helsinki: SKS.
- Heikkinen, Vesa & Pirjo Hiidenmaa & Ulla Tiililä 2000: *Teksti työnä, virka kielenä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kankaanpää, Salli 2006: *Hallinnon lehdistötiedotteiden kieli*. Helsinki: SKS.
- Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali 2009: *Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali*. <http://kans.jyu.fi/> Haettu 18.11.2009.
- Ketola, Johanna 2002: *Työoikeudellisten lakitekstien ideationaalisia, tekstuaalisia sekä interpersoonaisia merkityksiä*. Lisensiaatintutkielma. Vaasan yliopisto: Vaasa.
- Kinnunen, Tuija 2006: *Käännös oikeudenkäyntiaineistona. Lakitekstien tulkinta oikeuskäsitteiden kääntämisen näkökulmasta*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Koskela, Merja 2005: Veroviranomaiset verkossa: lähettäjakeskeisestä vastaanottajakeskeiseen viestintään? Teoksessa L. Kuure & E. Kärkkäinen & M. Saarenkunnas (toim.): *Language as social action – Kieli ja sosiaalinen toiminta*. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys, 261–271.
- Kulkki-Nieminen, Auli 2001: *Merkitykset tekstissä ja kontekstissa. Selkotekstien ja niiden lähtötekstien merkitysprosesseista*. Lisensiaatintutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kupiainen, Reijo & Sara Sintonen 2009: *Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus*. Helsinki: Palmenia.
- Mattila, Heikki E. S. 2002: *Vertaileva oikeuslingvistiikka*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

- Mattila, Heikki E. S. 2008: *Oikeuskielen muutokset nykymaailmassa*. Eripainos Lakimies-lehdestä 7–8/2008.
- Miller, Donna R. 1993: The juridical text as cultural fragment: Discourse communities and the (re)creation of truth. Teoksessa P. Bayley & D. R. Miller (toim.): *Texts and contexts of the American dream: a social semiotic study of political language*. Bologna: Pitagora, 101–146.
- Mäntynen, Anne & Susanna Shore & Anna Solin toim. 2006: *Genre – tekstilaji*. Helsinki: SKS.
- Naskali, Päivi 1992: *Laki on niin kuin se kirjoitetaan. 1920- ja 1980-lukujen lakikielen lauserakenteen vertailua ymmärrettävyyden näkökulmasta*. Pro gradu -tutkielma. Turku: Turun yliopisto.
- Niemikorpi, Antero 1996: *Liekepostista tuikeilmaisimeen ja sulhasesta kuraenkeliin. Erikoiskielen rakenteellisesta ja tyylillisestä vaihtelusta*. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Niemikorpi, Antero 1999: *Erikois- ja ammattikielten teoriaa ja käytäntöä. Erikois- ja ammattikielien VAKKI-symposiumeissa 1983–1999*. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Nordman, Lieselott 2009: *Lagöversättning som process och produkt. Revideringar och institutioner vid lagöversättning till svenska i Finland*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Paremmen sääntelyn toimintaohjelma 2006 = *Paremmen sääntelyn toimintaohjelma. Osa 1*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Piehl, Aino 2006: Jos laki on direktiivin lapsi, millaiseksi haluamme sen kasvavan? Teoksessa Aino Piehl & Inkaliisa Vihonen (toim.): *Vuosikymmen EU-suomea*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, 55–74.
- Saukkonen, Pauli 1984: *Mistä tyylilyy syntyy?* Helsinki: WSOY.
- Saukkonen, Pauli 2001: *Maailman hahmottaminen teksteinä. Tekstirakenteen ja tekstilajien teoriaa ja analyysiä*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Suomen kielen tulevaisuus 2009 = *Suomen kielen tulevaisuus. Kielipoliittinen toimintaohjelma*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Tiililä, Ulla 2007a: *Esteetön virkakieli – muutakin kuin selkeää*.
<http://dfasuomi.stakes.fi/FI/Ajankohtaista/kolumnit/tiilila.htm> Haettu 18.11.2009.
- Tiililä, Ulla 2007b: *Tekstit viraston työssä. Tutkimus etuuspäätösten kielestä ja konteksteista*. Helsinki: SKS.
- Virtanen, Hannu 2009: *Selkokielen käsikirja*. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Virtaniemi, Asta 1992: *Säädöskielen virkerakenne*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Wiio, Osmo A. 2000 [1994]: *Johdatus viestintään*. 6.–9. painos. Helsinki: Weilin+Göös.